

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՄԵՐ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԳԸ ԵՎ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

այաստանյայց բազմադարյան եկեղեցին մեր օրերին գտնվում է վերագարքում շրջանի սեմին:

Հայաստանյայց եկեղեցին նույնիսկ հավատացյալ հայ ժողովուրդն է, իր աստվածակառույց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը ունենալով իրեն գլուխ եկեղեցու և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որպես ընդհանրական Հայրապետ:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի միաբանությունը արդեն իսկ վերակազմակերպվել է: Երկու տասնյակ երիտասարդ հավատավոր և հայրենասեր հոգևորականներ, նորին Ս. Օծուբյուն Վեհափառ Հայրապետի կողմից են կանգնել, պատրաստ «բարոյական հարստացման» մղելու՝ ի խնդիր հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքի վերաշինության:

Մայր Աթոռի Հոգևոր Ճեմարանը այս տարի մտավորապես հիստուն ուսանողների առաջ իր դռները բացեց և դասախոսական նոր կազմով, ուսումնական նոր ծրագրով արագ ընթանում է դեպի իր կոշման բարձունքը:

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի շրջափակի ու հարակից շենքերի վերանորոգումները առաջ են ընթանում, համաձայն նախագծված ծրագրի, որով առաջիկա հինգ տարիների ընթացքում, այսինքն մինչև 1961 թվականը, Աստուծո օգնությամբ, հիմնովին կվերաշինվեն Մայր Աթոռի հոգևմասի վրա գտնվող մեր բոլոր սուրբ տաճարներն ու շենքերը, ներառյալ նաև Վեհափառի նոր շենքը:

Առաջիկա տարում կվերաբացվի Մայր Աթոռի նոր տպարանը, որ փառավոր ու սրտագին նվերն է հանդիսանալու Ամերիկահայ հավատացյալ ժողովրդի:

Վարչական տեսակետից բավարար չափով վերակազմակերպվել են ներքին, այն է՝ Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի, Ռուսաստանի-Նախիջևանի թեմերը, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր բեմական խորհուրդը, բեմակալ առաջնորդը կամ առաջնորդական փոխառնորդը և Բանաստեղծական դասը: Շնորհիվ մեր բարեխնամ կառավարության բարյացակամության, հետզհետե վերաբացվում են նոր եկեղեցիներ հայ հավատացյալների համախոսականների հիման վրա: Եկեղեցիների մերաբացման ուղղությամբ մեծ աշխատանքներ են տարվում այժմ, հաղթահարվում են հայ առ հայ մի շարք դժվարություններ, հետադեմ են վերացվում են որոշ բերություններ՝ պայծառ հեռանկարներ բաց անելով մեր Ս. եկեղեցու կյանքի առաջ:

Այս բոլորից հետո, հույժ մխրբաբանական է հաստատել, թե Սփյուռքի հայ հավատացյալ ժողովուրդը ևս անմասն չի մնացել այս ընդհանուր վերագարքումից: Նորին Ս. Օծուբյուն Վեհափառ Հայրապետի 1956 թվականի փետրվար-մայիս ամիսներին արտասահմանում կատարած հովվապետական այցելությունը լիովին ապացուցեց, ակնկալվածից ավելի մեծ չափերով, որ ՄԻ ԵՎ ԱՆՐԱԺԱՆ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵԼԵՑԻՆ ԵՎ ՄԻ Է ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Քրիստոնեական սուրբ հավատի բռնկումը Մայր եկեղեցիներ, այժմյան նպաստավոր պայմաններում, և արտասահմանի հայության սերն ու հավատարմությունը դեպի Ս. Էջմիածինը, գերազույն ու վնասական գրավականներն են այն բանի, որ մեր հոգևոր-եկե-

դեցական կյանքի վերաշինության ընթացքը կշարունակվի անադգն և հաղթական:

Չափազանց ուրախալի է հաստատել նաև, որ մեր նվիրապետական մյուս Արողները ևս, Ս. Երուսաղեմի և Կոստանդնուպոլսի Պատրիարքական Արողները, իբրև նույն հոգևոր մարմնի անբաժանելի անդամները, առաջնորդված Ս. Հոգուց, մնում են հավատարիմ Մայր Արողին և մարտակից՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Հայաստանյայց եկեղեցու սիրտ սիրտյան վեմին վրա:

Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու այս ընդհանուր համերաշխության և շինարար մրնոյություն, Տանն Կիլիկիո Արողից ներս կատարված անկարգությունը, և որպես դրան հետևանք՝ առաջ եկած ներձվածք, որոշ չափով եկան վրդովելու Սփյուռքի հայ հավատացյալ ժողովրդի խիղեր:

Մեծի Տանն Կիլիկիո Արողը, պատմական ծանոթ դեպքերի բերումով, մինչև մեր օրերը մնացել էր որպես մասնավոր մի Արող, «ի հոգևորս» ենթակա Մայր Արողին, իսկ մոտիկ անցյալում՝ շատ հաճախ, նաև «ի վարչականս» ենթակա Կոստանդնուպոլսի Հայ Պատրիարքության:

Համաշխարհային առաջին պատերազմից հետո Կիլիկյան Արողն էլ իր ժողովրդի հետ ու նրա նման հայաժական ու տարագիր, եկել ու հաստատվել է Լիբանանի հյուրընկալ հողում, Անթիլիաս գյուղաքաղաքում, Միջերկրականի այդ ափին, իր իշխանությունը տարածելով Սիրիայի, Լիբանանի և Կիպրոսի վրա, համաձայն Երուսաղեմի երջանկահիշատակ Դուրյան սրբազան Պատրիարքի բարյացակամ կարգադրության, որով Կիլիկիայի Կաթողիկոսության գիշվում էին Երուսաղեմի հոգևոր իշխանության տակ գտնվող վերոհիշյալ շրջանները:

Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության պատմությունը շատ փորձակալից և հաճախ անկայուն է եղել իր ներքին վեճերով և պառակտումներով: Անորոշ և երբեմն էլ բշտամական է եղել նրա վերաբերմունքը դեպի Մայր Արող Ս. Էջմիածինը: Սակայն, վերջին ժամանակներում, մանավանդ լուսաբնակ Ս. Սահակ Բ, Ս. Բարսեղ և Ս. Գարեգին Ա շինարար Կաթողիկոսների օրով արդեն մոռացության էին տրված այդ հին անիմաստ ու վնասաբեր անկարգությունները, որոնք երբեմն խախտել էին Կիլիկյան Արողի ի հոգևորս հպատակության կանոնը՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետի հանդեպ:

Հոգեւոյս Ս. Գարեգին մեծանուն Կաթողիկոսի մահից հետո, սակայն, վերստին սկսվեցին ամպեր կուտակվել Անթիլիասի վերև: Կաթողիկոսական ընտրության հարցի շուրջ ծայր տվավ մի ներքին պայքար, միա-

բանության և ժողովրդի ծոցի մեջ, սպառնալով պառակտել նրանց: Որպես հետևանք այդ ներքին անհամաձայնությունների, միաբանությունն ու հավատացյալ հոտը բաժանվել էին երկու հակընդդեմ խմբերի: Ստեղծված այդպիսի պայմանների մեջ, պարզ է, որ անխոհեմություն կլինեի ու վնասակար՝ կատարել մյուս կողմի համար անընդունելի մի ընտրություն:

Եկեղեցու մի հովվապետ, որ ընտրված է իր միաբանների մեծամասնության ու հավատացյալների լայն զանգվածների կամքի դեմ, բուռն հակամարտությունների ու կրքերի սանձազերծման մրնոյություն, պարզապես անբարենքի է և կործանարար: Միայն հայ ժողովրդի օտար բշտամիները, մեր տխուր պատմության ընթացքում, նման արարքներ գործել են և զանազան աններելի միջոցներով՝ կաշառով, դավադրությամբ, կամ ուղղակի բռնի ուժի գործածությամբ, ներսից պառակտել ու տկարացրել են Հայ եկեղեցին, քաղցրեցնելով, որ հայ ժողովուրդն տկարացնելու ամենահիմնական միջոցներից մեկն է տկարացնել ու պառակտել Հայ եկեղեցին: Մեր բշտամիները լավ էին հասկացել այդ նշմարությունը Հազկերտենից, բյուզանդական կայսրերից սկսած մինչև բյուրական սուրաններն ու գաւերոն և վերջին ժամանակներում էլ ուրիշներ: Ահա այս վտանգի առաջը առնելու մտահոգությամբ, Ն. Ս. Օծություն Ս. Ս. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը փութացրեց իր նախապահորդությունը դեպի արտասահման, համոզված լինելով, որ իր ներկայությունը կմեղմացնի կրքերն ու հակամարտությունները, որոնք սկսել էին արդեն ալեկոծել Անթիլիասի միաբանական կյանքը և բովանդակ Սիրիայի և Լիբանանի հայ ժողովուրդը:

Նորին Ս. Օծություն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, 1956 թվականի փետրվար 14-ի իր պատմական կոչով Անթիլիասում, հորդորեց հավաքված միաբաններին և երեսփոխաններին՝ մի շարքով հետաձգել ժողովը, որպեսզի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ձեռնարկի մի ելք գտնելու՝ կողմերի միջև համերաշխության հող ստեղծելու համար: Վեհափառ Հայրապետի այս առաջին իսկ կոչը լսելի չեղավ ժողովի մեջ մեծամասնություն ունեցողների կողմից և դրա սեմիֆալան հետևանքը եղավ այն, որ միաբանների և երեսփոխանների դժգոհ կողմը ժողովից հեռացավ: Պառակտման օգին սկսել էր արդեն ցույց տալ իր ժանիքները:

Թեև վշտացած, բայց միշտ լավատես, Վեհափառ Հայրապետը շարունակեց իր նիզերքի գործ դնել, միշտ ի խնդիր հաշտության և խաղաղության. բայց, ավա՜ղ, առանց ար-

դյունքի: Կոստանդնուպոլսի ամենապատիվ սրբազան Պատրիարքի, Ս. Նրուսաղեմի Պատրիարքական տեղապահի և Անթիպատի հավաքված բոլոր եպիսկոպոսների կոչերը, Լիբանոսի հորդորները մնացին նույնպես «ձայն բարառող յանապատի» Ս. Խորեն, Ս. Զարեն, Ս. Ղևոնդ եպիսկոպոսների և երանց գործակից երեսփոխանների համար: Հուսալար բայց ոչ հուսահատ, Վեհափառ Հայրապետը փետրվարի 20-ին մեկնեց Անթիպատից Եգիպտոս, շարունակելով Իր հովվապետական այցելությունը, համաձայն եաթորոմ կազմած Իր ծրագրի:

Չկարողանալով Ս. Նրուսաղեմ ուխտի գնալ, Վեհափառ Հայրապետը որոշեց Եպիսկոպոսական ժողովը գումարել Կահիրեում, մարտ ամսի 5—8 օրերին: Ժողովին մասնակցեցին մեր եկեղեցու նվիրապետական բոլոր Արքունիների ներկայացուցիչները՝ տասնևուր արհեսպիսկոպոսներ և եպիսկոպոսներ:

Կահիրեում գումարված եպիսկոպոսական այս ժողովը անդադրադառնալով Անթիպատի Արքոպի ներս ստեղծված կացության, փետրվար 20-ին Անթիպատում Ս. Զարեն եպիսկոպոսի վրա կատարված միակողմանի բնորոշությունը միաձայնությամբ գտավ քերի և անընդունելի և կազմեց Համաձայնագրի մի նախագիծ, ուր նշտված էին այն պայմանները, որոնցով այդ բնորոշությունը կարելի պիտի լիներ նկատելի ընդունելի և կարողիկոսական օժույր կատարել Հայ եկեղեցու կանոնների համաձայն, Կիլիկյան Արքոպի միաբանության և հավատացյալ ժողովրդի համեարաշխության պայմաններում:

Տեղապահ Ս. Խորեն եպիսկոպոսը, իր մարտ 10-ի քվակիր համակով, մեծեց առաջարկված Համաձայնագրի պայմանները, առանց իր կողմից որևէ տառաշարի ներկայացնելու, ստեղծված անել կացությունից դուրս գալու մի դարձան որոնելու մտահոգությամբ: Ավելին, այդ գրությամբ Ս. Խորեն եպիսկոպոսը սկզբունքով իսկ մերժում էր խոսքի հետևյալ Հայաստանյայց եկեղեցու հոգևոր վերին իշխանությունը ներկայացնող Ամենայն Հայոց Կարողիկոսի, Կոստանդնուպոլսի և Նրուսաղեմի Պատրիարքական Արքունիների ներկայացուցիչների և Հայ եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսների հետ, ժխտելով նույնիսկ եպիսկոպոսական ժողովի իրավասությունը Անթիպատի հարցով զրադվելու գործում:

Վեհափառ Հայրապետի մտածումն էր Կիլիկյան Արքոպի ազգապահ մի դարձան զրադնել ընդհանուր նիզերով, մեր եկեղեցու ծոցում ստեղծված ՄՍՄՆԱԿԻ ԱՆՀԱՄԱՋԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԼՈՒՄԵԼ ԿԱՄԵՆԱԼՈՎ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐՈՎ ԵՎ Ի ՇԱՀ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐԻ: Բայց նա չհասկացվեց այն խմբի մարդկանց կողմից, որին

հարել էին Ս. Խորեն, Ս. Զարեն և Ս. Ղևոնդ եպիսկոպոսները ընդդեմ բոլոր մյուս եպիսկոպոսների:

Այնուհետև, Վեհափառ Հայրապետը Իր խղերի պարտքը կատարած համարեց բողոքելով, որ Կիլիկյան Արքոպի տաղնապար լուծվի Արքոպի միաբանության և ժողովրդի կողմից:

Կիլիկյան միաբանության ծոցում, այս բախտից հետո, հաջորդեցին երեքին նոր խնդիրներ և համաձայնության նիզեր, որոնց մայր Արքոպ չի մասնակցել ոչ ուղղակի, ոչ էլ իր որևէ լրագոր ներկայացուցչի միջոցով: Մայր Արքոպ հետևել է միայն դեպքերի ընթացքին, կատարված անհաշտ փորձերի մասին իրագրել դառնալով մեծ ուրացումներով:

Նորին Ս. Օծուրյուն Վեհափառ Հայրապետը, խոր վշտով նշելով, որ հաշտության մի նիզ գտնելու բոլոր ճանապարհները փակվել էին և կողմերի անհամաձայնությունները զնալով է՛լ ավելի էին խորանում, խորհեց, հանուն հաշտության, միջնորդության մի նոր փորձ ևս կատարել, և իր հունիսի 22-ի հեռագրով Անթիպատի միաբանության և երկու կողմերի ներկայացուցիչներին հրավիրեց Ս. Էջմիածին, ապահովելով ընտրված Ս. Զարեն եպիսկոպոսի կարողիկոսական օժույր կատարել Ս. Էջմիածնում և կամ Անթիպատում: Ցավ ի սիրտ պետք է այստեղ արձանագրել այն տխուր փաստը, որ սույն հրավերները ևս մերժվեցին Տեղապահ Ս. Խորեն եպիսկոպոսի կողմից. մեզ համար բոլորովին անհասկանալի և անսպասելի կերպով:

Ավելի ուշ, Անթիպատի միաբանության մեծամասնությունը ներկայացնող ժողովի առանց ստացված խնդրանքների և Նրուսաղեմի Պատրիարքական տեղապահի դիմումի հիման վրա, Մայր Արքոպի Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի առաջարկով, Վեհափառ Հայրապետը իրավունք և պարտք համարեց օգոստոսի 13-ին հեռագիր հղել Լիբանանի Հանրապետության Նախագահին, հիշեցնելու համար ի գիտություն՝ Հայ եկեղեցու կանոնները՝ կարողիկոսական իշխանության և Արքոպի միաբանության մեծամասնության իրավունքների մասին:

Այս բոլորից հետո, փոխանակ անդադրադառնալու իրենց հետևողականորեն ժխտական և մերժողական կեցվածքին, որով բաժանվում էին մեր Ընդհանրական եկեղեցու ծոցը և նվիրապետական սուրբ հեղինակությունից, երանք, այսինքն Ս. Խորեն, Ս. Զարեն և Ս. Ղևոնդ եպիսկոպոսները և իրենց համախոհ գործակիցները, վնդեցին Ս. Զարեն եպիսկոպոսի օժույր կատարել սկստեմբերի 2-ին:

Նորին Ս. Օծուրյուն Վեհափառ Հայրապետը նախատեսելով մեծ վտանգը, Խորեն, Զարեն և Ղևոնդ սրբազան եպիսկոպոսներին

ուղղված իր օգուստոս 30 րվակիր հեռագրով զգուշացնում էր նրանց՝ հեռու մնալ հակա-կանոնական մի արար՝ գործելուց և հերձ-ված առաջացնելուց մեր Ս. Եկեղեցու ծո-ցում, և կոչ էր անում սրտից բխած շեմ խոսքերով ու հարգորենով՝ հեռագծեղ այդ արարողությունը, խոստանալով իր հեղինա-կությունը ի գործ դնել նոր ու գործնական առաջարկով, ուղի գտնելու համար ի շահ Կիլիկյան Արքոպի և Զարեն Եպիսկոպոսի կա-րողիկոսական օժման:

Խոր վշտով պետք է արձանագրել, որ Ամե-նայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի այս շինարար և վերջին կոչն էլ անխելի մնաց: Եվ այսպիսով 1956 րվականի սեպտեմբերի 2-ին Անթիպիասի Տաճարում Ս. Զարեն Եպիս-կոպոսի վրա կատարվեց հակականոնական մի արարողություն, մասնակցությամբ Ս. Խորեն, Ս. Վանդ Եպիսկոպոսների և հակո-բիկյան ասորի Եպիսկոպոս Սևերիոսի:

Ի պատասխան Կիլիկյան Արքոպի միաբա-նության մեծամասնության ներկայացուցիչ Մեծի Տանն Կիլիկիո Տեղապան ամենապա-տիվ Ս. Խաղ արքեպիսկոպոս Աշապահյանի սեպտեմբեր 3 րվակիր հեռագրի, Վեհափառ Հայրապետը իր 8 սեպտեմբեր րվակիր պա-տասխան հեռագրում հայտնում էր, քե Մայր Արքո Ս. Էջմիածինը նման մի արա-րողություն չի կարող նկատել կարողիկոսա-կան ձեռնադրություն և օժում, որովհետև կատարված արարողությունը համաձայն չէ մեր եկեղեցու սուրբ կանոններին և ավան-դությամբ և անխախտությամբ է որպես այդպի-սին մեր եկեղեցու ամբողջ տարեգրության մեջ: Նորին Ս. Օծություն Վեհափառ Հայրա-պետը շեշտում էր իր հեռագրում, քե Հայ եկեղեցին և հայ հավատացյալ ժողովուրդը երբևէ չպիտի կարենան հանդուրժել այն իրո-ղությունը, որ ռուսահարկեն մեր եկեղեցա-կան կանոնները այն աստիճան, որ մի հայ կարողիկոս իր իշխանությունը ստանա օտար մի հոգևորականի ձեռնով և ընդդեմ Հայ եկեղեցու հեղինակության: Սեպտեմբեր 2-ի արարողությունը եղել է և մնում է հա-կականոնական մի արար, անվավեր և հա-կառակ մեր եկեղեցու ոգուն և նկարագրին:

Եզրափակելով Անթիպիասի կարողիկոսա-կան հարցի շուրջ մեր խորհրդածություննե-րը, մենք այստեղ պետք է կարևորությամբ նշենք, որ

1) Նորին Ս. Օծություն Ս. Ս. Վազգեն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որպես Գերա-զույն Հոգևոր Պետ Հայաստանյայց Առաքե-լական եկեղեցու, ԻՐԱՎՈՒՆՔ և ՊԱՐՏԱԿԱ-ՆՈՒԹՅՈՒՆ ունեն «Արքոպի» կոչ անելու, որ Տանն Կիլիկիո միաբանությունը և հավա-տացյալ ժողովրդի ներկայացուցիչները

գտնեն համերաշխության գետին՝ խաղաղու-րյամբ ընտրելու իրենց Արքոպի գահակալը:

2) Նորին Ս. Օծություն Վեհափառ Հայրա-պետը՝ ԻՐԱՎՈՒՆՔ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ունեն իր խոսքը ասելու փետրվար 20-ի միակողմանի ընտրության առթիվ, որը երկ-վեղելով էր Կիլիկյան Արքոպի միաբանու-րյունն ու ժողովուրդը, խոսք, որը հիմնված էր Մեծի Տանն Կիլիկիո միաբանության մե-ծամասնության, Կոստանդնուպոլսի և Երու-սաղեմի Պատրիարքական Արքոպիների և Հա-յաստանյայց եկեղեցու Կահիրեում գումար-ված Եպիսկոպոսական ժողովի ներկա և բա-ցակա բոլոր Եպիսկոպոսների և հոգևորա-կանների միաձայն տեսակետի վրա:

3) Նորին Ս. Օծություն Վեհափառ Հայրա-պետը ԻՐԱՎՈՒՆՔ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ունեն հայրաբար ցույց տալու մի պատվա-վոր հանապարհ, փետրվար 20-ի միակողմա-նի ընտրությունը ընդունելի դարձնելու հա-մար: Այդ հանապարհներից առաջինն էր Կահիրեում գումարված Եպիսկոպոսական ժողովի կողմից պատրաստված և ներկայաց-ված ծանոթ Համաձայնագրի նախագիծը, ինչպես նաև հաջորդ ամիսներին Մայր Ար-քոպից եկած մյուս շինարար առաջարկները:

4) Նորին Ս. Օծություն Վեհափառ Հայրա-պետը ԻՐԱՎՈՒՆՔ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ունեն հիշեցնել և նշտել օտար պետական իշխանությանց առաջ մեր Ս. եկեղեցու դա-րավոր կանոններն ու սուրբ ավանդություն-ները ի մասին կարողիկոսական իշխանու-րյան և միաբանության մեծամասնության իրավունքների, երբ այդ իշխանությունը, բարեմտորեն և անտեղյակ մեր եկեղեցա-կան կանոններին, կարողիկոսական իշխա-նության վկայական էր տալիս մի հայ Եպիս-կոպոսի, և երբ Հայ եկեղեցու ներքին հա-րցերը պետական իշխանությանց առաջ բնու-րյան առարկա էին դառնում, անկախ Մայր Արքոպի կամից և ցանկությունից: Ամենայն Հայոց Հայրապետները, նման պարագանե-րում, միշտ իրենց խոսքը ասել են, և սրանից հետո էլ միշտ կասեն ամեն անգամ, երբ որևէ տեղ, ուր էլ որ լինի, կոտնահարվեն և կխախտվեն բազմադարյան Հայ եկեղեցու կանոններն ու ավանդությունները և մեր Ս. եկեղեցու և հավատացյալ ժողովրդի կենսա-կան շահերը: Նման դեպքում այսպես են վարվում նաև Բրիտանական մյուս մեծ եկեղեցիների հոգևոր գերագույն պետերը: Եվ այս՝ անկախ այն հանգամանքից, քե ի՞նչ դրական արդյունք կարող է ռուսենալ նման մի դիմում: Հոգևոր, բարոյական կեցվածքնե-րը չեն չափվում իրենց անմիջական ար-դյունքներից: Այստեղ պետք է արձանագրել, որ ռուսալիկ և նվաստացուցիչ մեր ազգա-

յին արժանապատվության տեսակետից այն է, որ որոշ հայ բերքեր, մոռացած իրենց օգուտը և Ազգի հիմնական շահերը, օգտագործում են այսպիսի անփութեր, փորձելով հրապարակավ վարկաբեկել Ս. Էշմիածինն ու Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը հաշտության պետական իշխանությանը, մինչդեռ ապահովարար այդ իշխանությանը մտնում է իսկ չի անցնում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի իրենց ուղղած նամակներին կամ հետագրերին վերագրել այն, ինչ նրանք, այսինքն Սփյուռքի հայ մամուլի մի որոշ մասը, կամենում են վերագրել Մայր Աթոռին և նրա Դանակային, Ս. Էշմիածնի դեմ իրենց պայքարի միակ զենք ընդունած լինելով Բաղաձակյան արտառոց վերագրումների ուղիին:

Ավելորդ է ամեն մի մեկնություն: Թող ինքը, հայ հավատացյալ ժողովուրդը դատի և իր խոսքն ասի համարձակ ու վճռական:

5) Նորին Ս. Օծություն Վեհափառ Հայրապետը ԻՄԱՎՈՒՆԲ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ունեն հշտելու, քե Անթիլիասում սեպտեմբերի 2-ին Տ. Զարեն հայկապոսոցի վրա կատարված արարողությունը, երկու հայ և մի ասորի հայկապոսների ձեռնով, ՎԱՎՆՐԱԿԱՆ չէ Հայ Եկեղեցու կանոնների և ավանդությանը լույսի տակ, և հետևաբար Զարեն հայկապոսը ոչ միայն կաթողիկոսական իշխանությունից զուրկ է, այլ նորին Սրբազնությունը, գերաշնորհ Խոսեհ և Ղևոնդ հայկապոսների հետ միասին պատասխանատու են Հայ Եկեղեցու նվիրապետության առաջ՝ իրենց հանձնված սուրբ ավանդները պահպանելու ուխտը դրժելու և ներքին հերձված առաջ բերելու համար:

Ոչ մի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, ոչ մի պատասխանատու հոգևոր գերագույն իշխանություն երբևիցե չի վավերացրել ու չի կա-

րող վավերացնել կանոնական նման խախտում:

Միմիայն անկեղծ գղջումից հետո Իշման Ս. Սեղանի առաջ, և կանոնական օծումով, Եկեղեցու և Ազգի հավանության հիման վրա, Տ. Զարեն հայկապոսը կարող է կաթողիկոսական իշխանություն ունենալ:

Բազմադարյան մեր Եկեղեցին հարուստ պատմական փորձ ունի: Ի՞նչ փորձեր կենրն եկել ու անցել են նրա սուրբ մարմնի վրայով: Բազմիցս շար ձեռքեր աշխատել են Բանդել մեր ժողովրդի հավատքի ամրացնելը: Բայց միշտ անսասան է մնացել հայության սուրբ հավատը, Ս. Եկեղեցին և սրբազնասուրբ Մայր Աթոռ Ս. Էշմիածինը: Եվ ի՞նչ, այսօր, երբ հավատի հուրով փորձված է Հայաստան աշխարհը և վերածննդի սեմին է կանգնել մեր Մայր Եկեղեցին, մի՞թե պիտի կարենայինք մտածել իսկ, քե Մայր Աթոռից և Մայր Հողից հոգեպես կտրված կիլիկյան երեք հայկապոսների արարով կրեա շարժվել մեր Ս. Եկեղեցու դարավոր կաղնին: Հեռո՛ւ մեզանից նման մի մտածման ամենափոքր նշույն անգամ:

Հայաստանյայց Եկեղեցու միության և անբաժանելիության սուրբ կանոնի վրա ամուր կանգնած. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ա Վեհափառ Հայրապետը Իր պատմական ու առաքելական դերը պիտի շարունակի կատարել անալալ և անվարան, Իր հետ ունենալով մեր ամբողջ հոգևորականության և հավատացյալ ժողովրդի սիրտը: Եվ նա պիտի սպասի, որ անիմաստ կերպով և քերես հակամայից իրենք իրենց հերձվածի մեջ դնողները անդրադառնան իրենց մոլորության, և ուխտի գան ու ծնրադրեն Փրկչի Իշման Ս. Սեղանի առաջ, Ամենայն Հայոց Հայրապետի հետ միասին և նրա կողմին:

